

семантичне наповнення блоку (2) – буттєві висловлення зі вказуванням причини дій, деталізованої дескрипції. Відмітимо характерну особливість: висловлення з "infatti" містить темпоральний маркер *in quel periodo*, що вказує на розбіжність 2 ситуацій: дій у минулому та рефлексії *hic et nunc*. Висловлення з логічним модальним оператором "infatti" має загальне модальне значення доцільності / зумовленості дій, а маркер "infatti" задає тексто-дискурсивну категорію ретроспекції.

Таким чином, закономірності контамінації модальних висловлень з маркерами проблематичної достовірності "sembrare" ("parere") та висловлень з маркером категоричної достовірності "infatti" пояснюються характером відображення у текстовому кореляті кореферентної ситуації перцепції, а також контамінованих ситуацій: перцепції крізь призму рефлексії та емоційної реакції крізь призму рефлексії. Один з параметрів модалізованої перцепції вводиться висловленням з модальним маркером "sembrare" ("parere"), що прототипно вказує на привативну перцепцію: у цьому випадку модальний маркер "sembrare" потенційно задає тексто-дискурсивну категорію проспекції і дозволяє спрогнозувати зміст наступних висловлень: усунення перешкод при чуттєвому сприйнятті, фактологічне підтвердження якісної характеристики, усунення сумніву тощо. Висловлення зі "спрогнозованим змістом" вводиться логічним модальним оператором "infatti", що задає тексто-дискурсивну категорію ретроспекції. У кореферентній ситуації перцепції крізь призму рефлексії та емоційної реакції крізь призму рефлексії "infatti" змінює характеристики ретроспективності, що виражається у втраті тенденції до вживання в ініціальній синтаксичній позиції та відсутності збігу із закінченням синтаксичним періодом. Це пояснюється такими параметрами кореферентних ситуацій, як єдність суб'єкта, простору, часу та ситуації протікання рефлексії. Зазначимо, що у типовій ситуації перцепції, що описується послідовністю модальних висловлень з маркерами "sembrare" ("parere") та "infatti" логічний модальний оператор "infatti" не змінює характеристик ретроспективності, оскільки збігається з ініціальним синтаксичним періодом. Це знову таки пояснюється параметрами кореферентної ситуації: у ситуації чуттєвого сприйняття з наявністю перешкод модальне висловлення з маркером "sembrare" фіксує привативну перцепцію, а модальне висловлення з "infatti" фіксує верифікацію адекватності інтерпретації сенсорного подразника, зумовлену

зовнішніми чинниками: усуненням перешкод при чуттєвому сприйнятті тощо.

Отже, "infatti" є екстенціональним логічним кон'юнктом текстових блоків з відношеннями комплементарності, маркером формування макроструктур зі специфічним інтегративним смислом. Кореферентна ситуація дійсності, вербалізована у текстовому кореляті, дає змогу спрогнозувати характер логічних відношень між текстовими блоками у плані синсемантиї / автосемантиї та ступеня смислової щільності. Ознакою екстенціональності логічного модального оператора "infatti" є домінування загального модального значення категоричної достовірності всього висловлення з внутрішньофразовою контамінацією модальних значень категоричної та проблематичної достовірності (*sembrare / parere + infatti = infatti*).

1. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Бондарко А.В., Неделков В.П., Храковский В.С. и др.]. – Ленинград: Наука, 1987. 2. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Беляева Е.И., Корди Н.Н., Цейтлин С.Н. и др.]. – Ленинград: Наука, 1990. 3. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Персональность. Залоговость: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Бондарко А.В., Булыгина Т.В., Гак В.Г., Шмелев А.Д. и др.]. – СПб: Наука, 1991. 4. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Субъектность. Объектность. Коммуникативная перспектива высказывания. Определенность / неопределенность: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Бондарко А.В., Селивестрова О.Н., Прозорова Л.А., Пульнин Ю.А. и др.]. – СПб: Наука, 1992. 5. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Качественность. Количественность: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Павлов В.М., Пульнин Ю.А., Смирнов И.Н. и др.]. – СПб: Наука, 1996. 6. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Локативность. Бытийность. Посевность. Обусловленность: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Гак В.Г., Рахилина Е.В., Реферовская Е.А. и др.]. – СПб: Наука, 1996. 7. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / Илья Романович Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 139 с. 8. Москальская О.И. Грамматика текста: [пособие по грамматике нем. яз. для ин-тов и фак. иностр. яз.] / Ольга Ивановна Москальская. – М.: Высш. шк., 1981. – 183 с. 9. Тураева З.Я. Лингвистика текста: [Текст: структура и семантика. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов] / Зинаида Яковлевна Тураева. – М.: Просвещение, 1986. – 127 с. 10. Dressler W., Beaugrande R. Einführung in die Textlinguistik. – Tübingen: Niemeyer, 1981. – 290 S. 11. Weinrich H. Sprache in Texten. – Stuttgart: Klett, 1976. – 356 S.

Довідники

1. Зорько Г.Ф. Новый большой итальянско-русский словарь / Г.Ф. Зорько. – [2-е изд.]. – М.: Рус. яз. – Медиа, 2005. – 1230 с.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Deledda G. Canne al vento. – Roma: Biblioteca Economica Newton, 2003. – 188 p. 2. Morante E. L'isola di Arturo. – Torino: Einaudi, 1957. – 379 p.

Надійшло до редколегії 20.05.10

Н. Любчук, канд. філол. наук

ФРАЗЕОЛОГІЯ ДИСКУРСУ СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Исследовано функціонування фразеологізмів в текстах німецьких СМІ. Розроблена семасіологічна та ономазіологічна класифікація найбільш вживаних одиниць. Проаналізовані різні типи трансформацій фразеологізмів.

Ключевые слова: фразеологізм, семасіологічна класифікація, ономазіологічна класифікація, трансформація фразеологізмів, субституція, редукція, контамінація, розширення.

Досліджено функціонування фразеологізмів у текстах німецьких ЗМІ. Розроблено семасіологічну та ономазіологічну класифікацію найбільш вживаних одиниць. Проаналізовано різні типи трансформацій фразеологізмів.

Ключові слова: фразеологізм, семасіологічна класифікація, ономазіологічна класифікація, трансформація фразеологізмів, субституція, редукція, контамінація, розширення.

The article deals with idioms in the texts of the German mass media in the last three years. Semasiological and onomasiological classifications of the most frequented idioms have been laid out. Various types of transformations of idioms have been analysed.

Key words: idiom, semasiological classification, onomasiological classification, transformation of idioms, substitution, reduction, contamination.

"Динаміка розвитку мовних норм та характеру мовних уподобань визначається сьогодною сферою засобів масової інформації" [1, с. 12]. Головною прагматичною метою дискурсу ЗМІ як різновиду політичного дискурсу

є вплив на адресата, переконання у правдивості викладеної інформації. Саме головна мета визначає вибір експресивних засобів аргументації, функція яких полягає насамперед у впливі "не стільки на раціональне,

логічне, скільки на емоційно-образне мислення адресата з метою викликати його довіру" [2, с. 58]. Одним з мовних засобів, що значно підвищують ступінь експресивності висловлювання, є фразеологічні одиниці (ФО). Аналізу ФО присвячено чимало праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Проте дослідження функціонування усталених висловів у текстах німецьких ЗМІ обмежуються аналізом використання ФО у назвах газетних статей та ролі прислів'їв у публіцистичних текстах [11].

Метою цієї статті є аналіз функціонування ФО у текстах ЗМІ на основі матеріалу німецьких періодичних видань та інтернет-ЗМІ останніх трьох років (Frankfurter Allgemeine Zeitung, Der Spiegel, Die Welt, Der Standard, Berliner Zeitung, Deutsche Welle, Handelsblatt).

У сучасному дискурсі ЗМІ чітко простежуються деякі особливості використання ФО: 1) одні асоціативні поля набувають неабиякої популярності, інші відходять на задній план, 2) переносного значення набувають усталені вислови термінологічного характеру (особливо зі сфери техніки, транспорту, спорту), 3) узуальні ФО надзвичайно часто використовуються не в зафіксованій у словнику формі, а у зміненому вигляді.

Серед тем, які найчастіше піддаються переосмисленню, можна назвати такі:

ігри: *aufs Spiel setzen, auf diese Karte setzen* (від *auf die falsche/richtige Karte setzen*), *alle/seine Karten auf den Tisch legen, auf dem Spiel stehen; in einer Zwickmühle stecken/sein* (гра мюле); *j-n in Zugzwang bringen* (від *in Zugzwang geraten* (шахи)).

Спорт: *die Regeln des Spiels, auf der Strecke bleiben, (mit) im Spiel sein, j-n ins Rennen schicken* (від *noch im Rennen sein*), *ins Abseits geraten*.

Музика: *versöhnliche Töne anschlagen* (від *einen bestimmten Ton anschlagen*), *den Ton angeben, den Bogen überspannen*.

Економіка: *rote Zahlen schreiben, schwarze Kasse, (Geld) auf die hohe Kante legen, der schwarze Montag* (від *der schwarze Dienstag*).

Будівництво: *es knirscht/kracht/knackt im Gebälk* (bei j-m), *unter Dach und Fach sein, auf ein festes Fundament stellen*.

Військова справа: *j-n ins Visier nehmen, klein begeben, sich eine Blöße geben, Schlag auf Schlag, das Pulver verschießen*.

Торгівля: *bei j-m in der Kreide stehen, j-n/etw. mit in Kauf nehmen, zweierlei Maß anlegen* (від *mit zweierlei Maß messen*).

Техніка, технічні науки, транспорт: ці сфери нарівні з узуальними ФО (напр.: *alle Hebel in Bewegung setzen, j-m grünes Licht geben, die Weichen stellen*) дають найбільшу кількість фразеологізованих термінологічних висловів (*ins Stottern kommen, ans Laufen bringen, gegen Null tendieren, in Turbulenzen geraten, ins Trudeln geraten*).

Біблія: *der Tanz um das goldene Kalb, j-m ein Dorn im Auge sein, David gegen Goliath* (від *David und Goliath*), *vom Saulus zum Paulus werden*.

Висловлювання відомих людей: *Kalter Krieg, der Eisenerne Vorhang, die Mühlen der Justiz mahlen langsam* (від *Gottes Mühlen mahlen langsam*).

Щодо останніх двох позицій слід зазначити, що ці ФО надзвичайно часто зазнають різного роду трансформацій. Ідентифікація і адекватне сприйняття таких висловів вимагають від адресата володіння знаннями історії та біблійних сюжетів. Частотність вживання такого роду одиниць свідчить про достатню обізнаність адресата про історію. Отже, важко погодитися з Гайер Р. та Штернкопфом Йо., які на підставі анкетування групи школярів і студентів стверджують, що роль історичного

знання для детермінації культурного тла останнім часом значно зменшилася [12, с. 149].

Тематична класифікація не може бути єдиним підходом до аналізу ФО, оскільки вона робить акцент на мовній формі та її значенні, залишаючи поза увагою аналіз засобів вираження різних ідей. Саме останнє є предметом розгляду когнітивної лінгвістики.

Якщо проаналізувати ФО сучасного дискурсу ЗМІ з погляду когнітивної лінгвістики, можна помітити, що останнім часом, коли світ переживає економічну кризу, найбільш популярною стала тема економічної стабільності/нестабільності (*in der Klemme sitzen (sein), in die Bredouille geraten* (потрапити у скрутне становище), *in Not geraten* (потрапити в біду), *in einer Zwickmühle stecken (sein)* (ускочити в халепу), *auf der Strecke bleiben* (зазнати фіаско), *in Turbulenzen geraten* (переживати неспокійні часи), *ins Trudeln geraten* (увійти в штопор), *ins Stottern kommen* (працювати з переборами), *auf der Kippe stehen* (перебувати в непевному становищі, на межі краху), *rote Zahlen schreiben* (зазнавати збитків), *den Gürtel enger schnallen* (затягти тугіше пояс)) та поведінки під час кризи (*alle Hebel in Bewegung setzen* (пустити в хід усі засоби), *etw. in den Griff bekommen* (взяти що-н. під контроль), *klein begeben* (припинити опір), *etw. in Kauf nehmen* (змиритися з чим-н.)). Актуальною є також тема надання/ненадання допомоги: *j-m die Hand bieten, j-m unter die Arme greifen, j-m auf die Beine helfen* (допомагати кому-н.), *j-n im Stich lassen* (залишити кого-н. напризволяще).

Впадає в око, що для характеристики відносин між країнами знову стали актуальними вислови **Kalter Krieg** (холодна війна) та **der Eisenerne Vorhang** (залізна завіса). Обидва вислови вживалися для характеристики політичної ситуації після другої світової війни. У сучасній пресі вони найчастіше використовуються у трансформованій формі, причому створюється або ефект протиставлення минулого і сучасного (*Kalter Krieg – diplomatischer Krieg* [8], *Kalter Krieg – kalter Frieden* [14], *das sei ein Denken aus den Zeiten des Kalten Krieges* [21], *der Kalte Krieg ist vorbei* [15]), або ефект зв'язку з минулим (*die kalten Grüße aus dem Osten* [17], *der Kalte Krieg läßt grüßen* [22], *der Bau eines neuen Eisernen Vorhangs* [26]).

Загалом ФО у текстах ЗМІ виконують такі функції:

1) Вираження експресивної оцінки: **Belarus zwischen zwei Stühlen** [4]; *Da sieht man zwei Brüder, von denen jeder dem anderen an die Gurgel geht* [5] (про відносини між Росією та Україною).

Використання багатьох ФО для опису розвитку подій посилює експресивність.

2) Посилення наочності:

Seit Wochen schon **gehen** die Bürger Italiens **auf die Straße...** [6],

... auch den europäischen Politikern machte Italiens Regierungschef in dieser Woche klar, **woher** künftig **der Wind bläst** [18].

3) Створення ефекту іронії:

Putin **vergoss Krokodiltränen** über die Korruption im Nachbarland [5].

Ein besonders glückliches Händchen hatten die SPD-Wahlhelfer **nicht**, als sie ... [16].

4) Евфемістична функція:

Im Sommer **stand** die russische Wirtschaft mit insgesamt knapp 500 Milliarden Dollar bei ausländischen Banken **in der Kreide** [28].

Binnen weniger als einer Woche musste damit bereits zweite Chef einer US-Großbank wegen der Kreditmarkt-Turbulenzen **seinen Hut nehmen** [7].

5) Створення певного колориту (передусім йдеться про встановлення історичних або культурних зв'язків):

Aber jetzt 20 Jahre nach dem **Fall des Eisernen Vorhangs** ... [3];

Am 15. September 2008 dann der "**schwarze Montag**" an der Wall Street ... [9] ("чорний понеділок" – проводиться асоціація з "чорним вівторком", коли трапився обвал на фондовій біржі у Нью-Йорку у 1929 р.).

Всі ці функції сприяють реалізації основної, прагматичної, функції впливу на адресата. Проте звичність образу призводить до певного стирання експресивності, емоційності. Запобігти цьому стиранню має оновлення образу шляхом різноманітних трансформацій.

Гарські Р., описуючи використання ФО у назвах газетних статей, зауважує, що у ЗМІ різного роду трансформації ФО виходять на перший план, відтісняючи на задній план використання традиційних форм висловів [11, с. 109]. Це твердження повною мірою стосується також ФО, вжитих для опису подій у тексті. Змін можуть зазнавати як структура, так і семантика ФО.

Структурно-семантичні трансформації:

1. **Субституція** (заміна одного компонента ФО іншим):

а) заміна означення, вираженого прикметником або іменником:

wie langsam die Mühlen der Justiz in Italien **mahlen** (від **Gottes** Mühlen malen langsam), **versöhnliche Töne anschlagen** (від **einen bestimmten** Ton anschlagen), **diplomatischer Krieg** (від **Kalter** Krieg).

б) заміна артикля на займенник, присвійного займенника на артикль або прикметник:

seinen Kopf aus der Schlinge ziehen (від **den** Kopf aus der Schlinge ziehen), **in ähnliche Fußstapfen treten** (від **in j-s** Fußstapfen treten);

в) заміна дієслова на синонімічне або близьке за значенням:

die Maske ablegen (від *die Maske fallen lassen/lüften*), *in einer Zwickmühle stecken* (від *in einer Zwickmühle sein/sitzen*), *es knirscht im Gebälk* (від *es kracht/knackt/knistert im Gebälk*), *zweiertei Maß anlegen* (від *mit zweierlei Maß messen*);

г) заміна перехідного дієслова неперехідним і навпаки, при якій відбувається транспозиція суб'єкт-об'єкт:

auf Eis liegen (від *etw. aufs Eis legen*), *j-n in Zugzwang bringen* (від *im Zugzwang sein*, *in Zugzwang geraten*), *etw. unter Dach und Fach bringen* (від *unter Dach und Fach sein*);

д) заміна дієслова на дієприкметник:

ausgestreckte Hand (від *j-m die Hand entgegenstrecken*), **in die Knie gezwungen** (від *in die Knie zwingen*);

е) створення антонімічної ФО шляхом заміни одного з компонентів:

den Hut aufhaben (від *seinen Hut nehmen müssen*);

є) заміна стрижневого слова:

Kalter Frieden; **kalte Grüße** (від **Kalter Krieg**);

ж) заміна активного стану дієслова пасивним і навпаки:

in die Knie gezwungen sein (від *in die Knie zwingen*);

з) заміна прийменників:

Zuckerbrot statt Peitsche (від **mit** Zuckerbrot und Peitsche), **David gegen Goliath** (від **David und** Goliath), **vom Saulus zum Paulus werden** (від **aus** einem Saulus zu einem Paulus werden);

и) заміна стверджувальної форми речення на заперечну при збереженні значення вислову, що служить утворенню літоти, а отже, і посиленню експресивності:

gegen keinen einzigen Buchstaben des Gesetzes verstoßen (від **sich an den** Buchstaben des Gesetzes halten).

2. **Редуція** (опущення одного або кількох компонентів ФО):

а) дієслова:

zwischen zwei Stühlen (від *zwischen zwei Stühlen sitzen*), *in der Klemme* (від *in der Klemme sitzen/sein*), *auf der Kippe* (від *j-d, etw. steht auf der Kippe*), *grünes Licht für j-n* (від *j-m grünes Licht geben*), *rotes Tuch* (від *etw. ist ein rotes Tuch für j-n*);

б) іншого компонента:

zwischen Stühlen (від *zwischen zwei Stühlen sitzen*).

Редуція компонентів ФО відбувається переважно у назвах статей.

3. **Розширення** ФО (введення до складу ФО нових компонентів):

а) введення іменника, з яким співвідноситься ФО:

das Schlachten einer heiligen Kuh (від *eine heilige Kuh*), **aus der Zeit des Kalten Krieges** (від *Kalter Krieg*), **der Fall des Eisernen Vorhangs** (від *der Eiserner Vorhang*);

б) введення означення:

ein neuer Kalter Krieg (від *Kalter Krieg*), **der zweite wunde Punkt** (від *der wunde Punkt*), **einen weiteren Klotz am Bein haben** (від *einen Klotz am Bein haben*);

в) введення прислівника:

j-n erneut übers Ohr hauen (від *j-n übers Ohr hauen*), **immer mehr an Fahrt verlieren** (від *an Fahrt verlieren*);

г) введення двох додаткових компонентів:

der Bau eines neuen Eisernen Vorhangs (від *der Eiserner Vorhang*);

д) введення заперечення (при цьому значення змінюється на протилежне):

keine Leiche im Keller haben (від *eine Leiche im Keller*), **kein Kalter Krieg** (від *Kalter Krieg*).

4. **Об'єднання кількох трансформацій** (найчастіше тут йдеться про об'єднання субституції та розширення):

tief in den roten Zahlen stecken (від *rote Zahlen schreiben*), **unter immer größeren Druck geraten** (від *unter Druck stehen*), **nicht nur Zuckerbrot, sondern auch die Peitsche gebrauchen** (від *mit Zuckerbrot und Peitsche vorgehen*), **j-n auf den harten Boden der Tatsachen zurückholen** (від *auf dem Boden der Tatsachen stehen*).

5. **Контамінація** (об'єднання двох ФО в одну):

So will Seehofer verlorenen Boden in Bayern und im Bund wieder gut machen [13] (від *Boden verlieren + Boden wieder gut machen*).

6. **Адаптація** до конкретної ситуації (можлива шляхом контамінації двох ФО або обігрування одного з компонентів ФО у контексті):

... beim **Tanz um das Goldene Kalb gab die Gier den Ton an** [25].

... dass sie sich **ins Abseits, in eine politische Sackgasse gebracht haben, aus der sie schnell herauskommen sollen** [21];

Da sieht man zwei Brüder, von denen jeder dem anderen **an die Gurgel geht** und dabei die Verwünschungen röchelt... Mit der Einigung von Beobachtern scheint sich **der Griff an die Gurgel** des anderen erstmals zu lösen [5].

7. **Використання окремих частин ФО** у різних реченнях (таким чином створюється ефект протиставлення частин ФО):

Die Zensur der ehemaligen Staatsmacht wurde **mit der Peitsche durchgesetzt**. Dann wurde den Machhabern klar, dass **die Peitsche zu grob ist**, dass die Journalisten beginnen Widerstand zu leisten. Dann begannen sie **mit Zuckerbrot vorzugehen** [27].

8. **Зміна структури вислову** при збереженні образу. Значення при цьому змінюється:

jetzt kommen **die Leichen aus dem Keller** [23] (від *die Leiche im Keller*); **Pläne aus der Schublade holen** [19] (від *für die Schublade*).

9. Використання образу для створення нового вислову:

... der Ministerpräsident ... lauscht mittags **Linsensuppe löffelnd** den Nöten des Mittelstandes... [16] (Linsensuppe утворилося від Linsengericht, яке вживається лише у вислові *etw./sich für ein Linsengericht verkaufen*).

Описані трансформації приводять до різного результату. Вони можуть зумовлювати часткову зміну семантики ФО (заміна означення, прийменника, введення заперечення) або повну її зміну (заміна стрижневого слова). Але зв'язок із семантикою вихідної ФО при цьому завжди зберігається. Розширення ФО сприяє посиленню образу або його конкретизації. Адаптація, контамінація, використання окремих частин ФО у різних реченнях зумовлюють посилення експресивності, емоційності.

Трансформації ФО не обмежуються структурно-семантичними модифікаціями. Трапляється, що значення ФО змінюється повністю. Тоді можна говорити про **семантичні трансформації**. Вони можливі у таких випадках:

1). Внаслідок можливості використання ФО у фразеологічному та прямому значенні:

Konsum, Export, Investitionen **kommen ins Stottern** [10] (ins Stottern kommen – (розм.) почати заїкатися; stottern – давати збої, працювати з перебоями (про двигун).

2). Внаслідок виникнення оказіонального значення:

... er wollte mit einem aggressiven Plan zur Erholung der Wirtschaft die Krise in den USA **in den Griff bekommen** [20] (вислів *etw. in den Griff bekommen* – набити руку, набути вправності у чому-н. – має тут значення *взяти під контроль*).

Підсумовуючи сказане вище, зауважу, що трансформації зазнають як національні, так і міжнародні

ФО. Такі одиниці надають тексту більшої яскравості, експресивності. Деякі трансформовані одиниці використовуються повторно, що може з часом привести до набуття ними узуального статусу. З огляду на це цікаво було б дослідити можливості відтворення трансформованих ФО у перекладі.

1. Тимченко Є.П. Метафоричність у німецьких публіцистичних текстах // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Іноземна філологія. – 2000. – Вип. 30. 2. Чередниченко О. Про мову і переклад. – К., 2007. 3. Angst vor der Gas-Knappheit // Deutsche Welle. – 07.01.2009. 4. Belarus zwischen zwei Stühlen // Deutsche Welle. – 04.12.2008. 5. Berliner Zeitung. Russisch-ukrainische Schauspiel // <http://www.berlinonline.de/berliner-zeitung/archiv/.bin/dump.fcgi/2009/0113/meinung/0006/index.html>. 6. Berlusconi Bildungspolitik löst Massenproteste aus // Deutsche Welle. – 01.10.2008. 7. Citigroup-Chef Prince tritt ab // Deutsche Welle. – 05.11.2007. 8. Diplomatischer, aber kein Kalter Krieg // DW-Radio. Fokus Ost-Südwest. – 17.07.2007. 9. Es knirscht im Gebäck // Deutsche Welle. – 12.11.2008. 10. Exportmotor stottert // Deutsche Welle. – 24.11.2008. 11. Garski R. "Der mit dem Wort tanzt". Kreativer Gebrauch von Phraseologismen in Zeitungsüberschriften // Der Sprachdienst. – Jg. 52. – № 3. – 2008. 12. Geier R., Sternkopf Jo. Zwischen Baum und Charibdis // Muttersprache. – 2000. – № 2. 13. Horst Seehofer hat viel vor – in München und in Berlin // Deutsche Welle. – 27.10.2008. 14. Kalter Frieden // Deutsche Welle. – 28.02.2008. 15. Kein zweites Kuba // Deutsche Welle. – 14.10.2008. 16. Koch und Schäfer-Gümbel dümpeln zur Wahl dahin // Deutsche Welle. – 11.01.2009. 17. Kreml-Image ist angekratzt // Handelsblatt. – 12.01.2009. 18. Maulkorb für EU-Kommissare? // Deutsche Welle. – 20.06.2008. 19. Milliarden für die Konjunktur – ein mutiger Entwurf // Deutsche Welle. – 13.01.2009. 20. Obama stellt Weichen im Kampf gegen Finanzkrise // Deutsche Welle. – 25.11.2008. 21. Russland muss Regeln einhalten // Die Welt. – 08.01.2009. 22. Russland bemüht um alte Bündnispartner // Deutsche Welle. – 06.04.2008. 23. Stichwort: US-Raketenschild // Deutsche Welle. – 07.07.2008. 24. Ein Teufelskreis // Deutsche Welle. – 13.11.2007. 25. Von der Realwirtschaft abgekoppelt // Deutsche Welle. – 29.09.2008. 26. Weitere Konfrontation befürchtet // Deutsche Welle. – 03.01.2008. 27. Zuckerbrot statt Peitsche // Deutsche Welle. – 06.12.2007; 28. Zweifelhafte Kredite // Deutsche Welle. – 01.11.2008.

Надійшла до редколегії 20.05.10

О. Садлівська, асп.

РОЛЬ РИТМУ У ФОРМУВАННІ ЛІРИКО-ЕПІЧНОЇ ТОНАЛЬНОСТІ КОМПОЗИЦІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ ФОРМИ "СТАТИЧНИЙ ОПИС"

Стаття присвячена дослідженню впливу ритмічної будови на формування лірико-епічної тональності.

Ключові слова: ритмічна будова, лірико-епічна тональність, статичний опис.

Статья посвящена исследованию влияния ритмического построения на формирование лирико-эпической тональности.

Ключевые слова: ритмическое построение, лирико-эпическая тональность, статичное описание.

The article is dedicated to the influence of rhythm on the formation of lyric-epical general tone.

Key words: rhythmical composition, lyric-epical tone, statical description.

Предмет дослідження: лірико-епічна тональність композиційно мовленнєвої форми "статичний опис" КМФ СО).

Об'єкт дослідження: ритм КМФ СО як засіб створення епіко-ліричної тональності.

Завдання виявити роль та особливості вираження ритму КМФ СО з епіко-ліричною тональністю.

Актуальність полягає у потребі виявити текстові категорії, їхній зміст та закономірності функціонування

Тональність – це категорія тексту, що "виражає інтенцію адресанта в залежності від якостей об'єкта мовлення й ставлення адресанта до цих якостей, як концентрата всіх експресивних засобів тексту, які він застосовує в своїй мовленнєвій діяльності" [4, с.3].

У залежності від способу зображення виділяють епічну, ліричну та драматичну тональності [1, с.209-210], [5, с.209] а також їхні комбінації епіко-ліричну та епіко-драматичну.

Лірична тональність (в українському літературознавстві – ліризм) – пафосно-стильова ознака (емоційність, сердечність, схвилюваність) ... у загальному значенні піднесено-емоційне переживання будь-якої

події чи явища [7, с. 403]. У цілому лірико-епічна тональність корелює з позитивними емоціями, почуттями, переживаннями. Вона передає такі емоційні стани, як радість, щастя, кохання, дружба, ніжність, мрія, легкий сум при спогадах про минуле високі почуття патріотизму, гордості, естетичні переживання та ін. Передача почуттів, емоційних переживань зумовлює використання в тексті порівнянь, асоціацій. Виходячи із визначення змісту та структури тональності, її складовою є експресія. Серед засобів посилення змісту, тобто експресії – ритм [1, 2, 4].

Лірично забарвленими часто бувають пейзажі, портрети осіб, дії героїв. У прозі прикладами чистої ліричної тональності можуть служити "білі вірші", "поезія в прозі". Оскільки проза включає в себе зображення почуттів як виразник сюжету, то епічні елементи поєднуються в ній з ліричними, так виникає лірико-епічна тональність.

Лірико-епічна тональність створюється з допомогою високої поетичної лексики, епітетів, порівнянь, метафор, засобів особливого ритму. Ліричній тональності властиві "короткість, недоказаність, стислість, так зва-